

DIEVIŠKOSIOS MALONĖS SAMPRATA ŠV. AUGUSTINO IR PELAGIJAUŠ MOKYME

Arvydas Ramonas

Klaipėdos universitetas

Anotacija

Straipsnyje analizuojama krikščionių Bažnyčios pirmųjų amžių kontroversija apie dieviškosios malonės suvokimą ir jos veikimą tikinčio žmogaus gyvenime. Trumpai apžvelgiamas Biblijos mokymas apie malonę. Išryškinami pagrindiniai terminai Senajame ir Naujajame Testamente. Apžvelgiamos malonės doktrinos ištakos gnostikų ir manichėjų sektose. Diskusijos apie malonės veikimą didžiausių atgarsių sulaukė Pelagijaus ir šventojo Augustino mokymuose. Jų doktrinos, ypač šv. Augustino, turėjo įtakos ištiesus šimtmečius vėliau plėtotai katalikiškai doktrinai apie malonės poveikį žmogui ir Bažnyčiai. Šv. Augustinas malonę suvokė iš antropologinės perspektyvos, kaip naują santykį su Dievu po Jėzaus Kristaus išganingo įvykio. Tas santykis yra tik Dievo dovana, duodama kiekvienam tikinčiajam į Išganytoją. Pagal savo prigimtį žmogus tokios dovanos nenusipelnė, ji yra veltui gaunama malonė, vedanti žmogų į nuteisinimą, kartu ir į amžinąjį išganymą.

PAGRINDINIAI ŽODŽIAI: dieviškoji Malonė, šv. Augustinas, Pelagijus, tikėjimas, geri darbai.

Abstract

The article analyzes the Christian Church in the first centuries of controversy about the divine mercy and understanding of the operation in the believer's life. Briefly reviewing the biblical teaching about the divine grace. Highlights the key terms in the Old and New Testaments. It reviews the doctrines of grace in the origins of Gnostic Manichean sects. Discussion about the operation of the grace of one of the greatest the echoes reached the Pelagius and St. Augustine teachings. Their doctrine, especially Augustine, centuries later influenced the development of the Catholic doctrine of grace for the individual man and for the whole Church. Augustine understood the divine grace of anthropological perspectives as a new relationship with God through Jesus Christ's saving event. This relationship is just a pure gift from God, given to everyone who has faith in the Savior. By their nature the man deserves such a gift, so it is in vain received grace, leads man to the justification, and thus to eternal salvation.

KEY WORDS: Divine Grace, Augustin, Pelagius, Faith, Good works.

Įvadas

Katalikų Bažnyčios teologijoje, ypač po Vatikano II susirinkimo, pabrėžiamas žmogaus pašaukimas dalyvauti Dievo Trejybės gyvenime. Trejybė suvokiama kaip trijų dieviškųjų asmenų – Dievo Tėvo, Sūnaus ir Šventosios Dvasios – meilės santykis. Todėl Malonė nėra tik kažkokia vidinė antgamtinė žmogaus paskata daryti gerus darbus, bet tai Dievo dovana iš aukštybių ir kartu pašaukimas dalyvauti minėtų dieviškųjų asmenų gyvenime. Dangus ar Amžinybė yra būtent dalyvavimas meilės gyvenime. Pragaras – tai jokių santykių nebuvimas, visiškas egocentrizmas, tamsos ir velnio karalystė. Malonė krikščioniškojoje teologijoje yra Dievo rodomas meilingas palankumas žmogui: su Adomo ir Ievos pirmaprade nuodėme nupuolusiam, bet Jėzaus Kristaus įvykio dėka atpirktam. Be to, tai yra paties Dievo savęs dovana žmogui: Jėzuje Kristuje per Šventąją Dvasią. Malonės doktrina įveda į Dievo Trejybės amžinojo gyvenimo paslaptis. Šis aspektas ypač išryškinamas Stačiatikių Bažnyčios mokyme, liturgijoje ir tikinčiųjų gyvenime. Rytų Bažnyčia šią doktriną tapatina su soteriologija – žmogaus išganymu. Stačiatikių teigimu, žmogaus galutinis pašaukimas yra būti sudievinтам (gr. *theopoiesis*), pasiekti šią būseną ne tik amžinybėje, bet galimai ir šiame gyvenime.

Šiandienės teologijos uždavinys, ypač dogmų teologijoje, yra kuo geriau susumuoti tai, kas gauta iš visų krikščioniškų epochų ir kuo gyventa, tai perteikti šiuolaikine kalba šių dienų klausytojams. Bažnyčios pašaukimas – tarnauti tiesai ir būti tikėjimo liudytoja, kultūros skeleidėja visuomenėje. Krikščionybė taip pat yra kultūros dalis ir bus kultūra tiek, kiek tarnaus žmogui, visuomenei, gyvybei, kiek puoselės vertybes. Tikėjimas turėtų priartinti žmogų ir pasaulį prie Dievo, tai reikėtų priartinti realybę prie tikrosios ontologinės prasmės. Tiek žmoguje, kuris sukurtas pagal Dievo – Trejybės paveikslą ir panašumą, tiek kūrinyje galima aptikti Dievo „pėdsakų“. Tikinčiųjų uždavinys yra liudyti Dievą, kuris yra Malonė ir meilė, nes, kur yra Dievas, ten yra gyvenimas, gyvybė, džiaugsmas ir ramybė. Dievas nėra mirties ir nuodėmės autorius. Mirties autorius yra žmogus, pasirinkęs kelią būti dievu be Dievo. Mirtis atsirado per nuodėmę ir velnio pavydą, sugundžius žmogų gyventi taip, lyg Dievo nebūtų.

Krikščioniškoji teologija po Vatikano II susirinkimo daug kalba apie vadinamąjį mus supančios tikrovės ar kūrinių „maloningumą“, apie tai, kad visoje mūsų kasdienybėje gausu Dievo meilės ženklų. Stačiatikių vyskupas

Anthony Bloom savo knygoje „Maldos mokykla“ teigė, kad pasaulyje vartojamas maistas yra ne kas kita, kaip mūsų valgoma Viešpaties meilė. Tad galima teigti, kad per visus mūsų gyvenimo reiškinius ir įvykius yra įmanoma ir būtina patirti bei parodyti Dievo maloningumą. Įmanoma, nes pasaulis yra Dievo sukurtas, atpirktas, Jo veikiamas ir vedamas į amžinąjį tikslą. Apaštalas Jonas Pirmajame savo laiške sako: „Dievo niekas niekuomet nėra matęs. Jeigu mylime vieni kitus, Dievas mumyse pasilieka ir jo meilė mumyse tobula tampa (...), kas išpažįsta, jog Jėzus yra Dievo Sūnus, Dievas tame ir tas Dieve pasilieka“ (1 Jn 4, 12–15).

Šiame straipsnyje trumpai apžvelgsime malonės sampratą Biblijoje, gnosticizmo ir manichėjų padrikose doktrinosė, šventojo Augustino bei Pelagijaus mokymuose. Ši kontroversija, kilusi IV amžiuje, didelės įtakos turėjo tolesniam Bažnyčios gyvenimui. Apskritai, jeigu būtų galima išskirti keturis veiksnius, kurie padarė didelę įtaką ir buvo ypač svarbūs tolesnei Bažnyčios ir krikščioniškosios teologijos raidai, tai būtų šie įvykiai: pirmasis – šv. Augustino mokymas, šv. Tomo Akviniečio mokymas, Tridento ir Vatikano II susirinkimai. Taigi čia aptarsime šv. Augustino supratimą apie dieviškąją malonę, jos veikimą tikinčiajame ir Bažnyčioje bei to mokymo padarinius tolesniame Bažnyčios mokyme.

Straipsnio objektas – šventojo Augustino ir Pelagijaus mokymai apie dieviškąją malonę.

Straipsnio tikslas: išanalizuoti ir pateikti glaustą malonės sampratą Šventajame Rašte bei Augustino ir Pelagijaus mokymuose. Pateikti šių mokymų analizę ir padarinius Bažnyčios teologijoje.

Darbo metodai: analitinis, komparatyvinis, sintetinis.

1. Dieviškosios malonės samprata Biblijoje

Katalikų Bažnyčios katekizme randame teiginį: „Tikėti įmanoma tik veikiant malonei“ (KBK, Nr. 154). Kitaip tariant, tikėjimas yra Dievo dovana iš aukštybių, duodama žmogui. Pastarajam lieka pareiga, kartu ir laisvė atsiliiepti į tą kvietimą / priimti dovaną arba ne. Doktrina apie dieviškąją malonę yra mokymas apie Dievo meilę, draugystę, artumą, palankumą žmogui. Akademinio požiūriu, šis mokslas vadinamas *charitologija* (gr. *charis* – dovana, *logos* – mokslas), taigi mokymas apie malonę būtų mokslas apie įvairias Dievo

dovanas. Ta malonė skirta visiems žmonėms, nes Dievas nori visų žmonių išganymo. Malonės paveiktas žmogus tikrai yra nuteisinamas ir tampa nauju kūrinium. Tai nereiškia „lyg tampa“ arba „beveik nuteisinamas“, bet realiai ir ontologiškai tai įvykdoma (plg. DS, Nr. 1530, 1561). Malonės forma – trinitarinė, t. y. pasireiškia per Dievą Trejybę: kyla iš Tėvo per Sūnų Šventojoje Dvasioje ir veikia Bažnyčioje per sakramentus. Malonė turi tikslą – žmogaus ir kūrinijos sudievinimą (pašaukimą į dievybę), tai reiškia padaryti mus ir kūriniją dangiškos „agapės“ (galima sakyti „puotos su Dievu“) dalyviais Trejybėje. Malonė yra viso dieviškojo apsireiškimo viršūnė ir santrauka (plg. Muller, 1999, p. 945–946).

Šventajame Rašte, ypač ST, nėra tiesioginio termino, kuris apibūdintų malonę, kaip, pavyzdžiui, NT vartojamas graikiškas terminas *charis* – malonė, bet yra nemažai kitų sinonimų, kuriais išsakoma ta pati mintis. Biblijos žinovas John Kselman pastebi, kad, pavyzdžiui, tokie hebrajiški terminai kaip *hen*, *hesed* reiškia Dievo malonę arba simpatiją, išganingą paties žydų Dievo JHWH malonę su žmogumi. Šito veiksmo subjektas yra pats Dievas. Kitas terminas *sedeq* reiškia teisybę, nuteisinimą, *rahamim* – pasigailėjimą. Beje, iš pastarojo termino yra kilęs graikų kalbos terminas *eleison* – pasigailėk, taip dažnai ir šiandien vartojamas krikščioniškose maldose (*Kyrie eleison* – Viešpatie pasigailėk) kreipiantis į Dievą ir prašant pasigailėjimo malonės. Kitas hebrajiškas terminas *ehmet* reiškia ištikimybę, *ahaba* – žmogišką meilę artimui, įkvėptą paties Dievo meilės. Būtina pabrėžti, kad visų šių terminų veikimo autorius / subjektas visada yra pats Dievas. Jis pozityviai užmezga santykį su žmogumi ir dalija savo dovanas, kurių žmogus neužsitarnavo. Neprivalu jas dalinti, tai laisvas Viešpaties, Izraelio Dievo, veiksmas žmogaus atžvilgiu (plg. Kselman, 1992, p. 1085). Ypač dažnai vartotas terminas *hesed*, ST jis aptinkamas apie 245 kartus. Jis atskleidžia Dievo esmę, laikyseną žmonijos atžvilgiu. Šis terminas bus vartojamas apibūdinti Aukščiausiojo esmę sudarant Sadorą tarp Dievo ir Mozės (plg. Kselman, 1992, p. 1086). Tad malonė ST reiškia fundamentalų pozityvų Dievo veiksmą žmogaus atžvilgiu, kuris siekia išgelbėti ne tik visą Izraelį, bet ir paskirą individą.

NT palankios Izraelio Dievo JHWH laikysenos žmonių atžvilgiu tęsiniiu, jeigu taip galima išsireikšti, tampa Jėzus Kristus, antrasis Švenčiausiosios Trejybės asmuo. Jis skelbia Dievo karalystę, kuri NT suvokiama kaip malonė, o pats Kristus – kaip jos tarpininkas (Shogren, 1992, p. 1087). Jėzus skelbė Dievo karalystės artumą: gydė ligonius, išvarinėjo demonus, skelbė belaisvių

išvadavimą. Taip Kristaus asmenyje pasireiškė naujas meilės santykis – tarp Dievo ir žmogaus, todėl meilė tampa autentiška forma išpildyti tą ST sandomą. Evangelijoje pagal Matą skaitome: „Jėzus jam atsakė: „Mylėk Viešpatį, savo Dievą, visa širdimi, visa siela ir visu protu. Tai didžiausias ir pirmasis įsakymas. Antrasis – panašus į jį: Mylėk savo artimą kaip save patį. Šitais dviem įsakymais remiasi visas Įstatymas ir Pranašai“ (Mt 22, 37–39). Taigi Jėzus skelbė besąlygišką meilę nusidėjėliams. Skelbdamas dangaus karalystę lygiagrečiai Jėzus kvietė nuoširdžiai atsiversti, budėti, susitelkiant prieš blogio jėgas, demonus, skelbė „maloningus Viešpaties metus“, kurie inauguruojami su Jo asmeniu, Jo žodžiais ir darbais. Todėl Malonė NT suprantama kaip geranoriškas Kristaus atsidavimas žmonėms iki galo, iki mirties ant kryžiaus. Evangelijoje pagal Joną malonė suvokiama kaip gyvenimas ir bendrystė su Dievu, tokia bendrystė turi tikslą – suteikia amžinąjį gyvenimą. Čia Jėzaus asmuo apibūdinamas kaip šviesa, tiesa ir gyvenimas (Shogren, 1992).

Garsus Biblijos žinovas amerikietis John Fitzgerald teigia, kad „malonė, kartu su Evangelija, yra bene pagrindinis ankstyvosios Bažnyčios skelbimo turinys, suvoktas kaip geroji Dievo naujiena, kurią apreiškė ir kurios tarpininkas yra pats Jėzus“ (Fitzgerald, 2010, p. 657). Žmonės, kartu ir visa Izraelio tauta, galėjo tikėtis, turint omenyje jų neteisų elgesį praeityje, kad Dievas nuo jų nusigręš, ims kerštauti, nebebus gailestingas ir maloningas. Tačiau tokia mąstysena su Kristaus atėjimu nepasitvirtino. Jo skelbtoji ir parodytoji malonė viešpataus per amžius. Niekada daugiau po Kristaus velykinio slėpinio, t. y. po jo mirties ir prisikėlimo, nebebus atšaukti žmogui „maloningieji metai“ (Lk 4, 16–21).

Keletą žodžių apie apaštalo Pauliaus skelbimą. Paulius tvirtino, kad Šventosios Dvasios universalumas yra jokių ribų nežinantis Dievo išganymas, apimantis ne tik visą žmoniją, bet ir visatą. Jo mokymas apie malonę yra gana platus, apima daug aspektų. Malonė jau veikė nuo amžių pradžios, kuriant pasaulį, paskui išsirenkant Dievo tautą Izraelį, su Jėzaus Kristaus įsikūnijimu ir prisikėlimu ta malonė įgauna vis aiškesnį kontūrą ir galiausiai jau realizuojasi per tikinčiųjų bendriją – Bažnyčią, kol amžių pabaigoje tobulai išsipildys eschatologiniuose laikuose, naujojoje Jeruzalėje – amžinybėje. Tad galima teigti, kad apaštalui Pauliui malonės veikimas yra tiesiog visa išganyimo istorija, vientisas Viešpaties veiksmas per visą tą laiką (Luter Jr, 1999, p. 826). Apaštalo Pauliaus teigimu, nebėra skirtumo tarp vyro ir moters, tarp graiko ir žydo, tarp vergo ir turtingo. Dievo Malonė per Kristų suteikta vi-

siems. Laiške galatams pabrėžia, kad „nebėra nei žydo, nei graiko; nebėra nei vergo, nei laisvojo; nebėra nei vyro, nei moters: visi jūs esate viena Kristuje Jėzuje“ (Gal 3, 28). Todėl tas, kuris tiki į Kristų, jau yra nuteisintas. Dievo Sūnaus atėjimas į žemę žymi maloningųjų metų pradžią be pabaigos, įstatymo keitimą malone.

Apaštalui Pauliui „dovana yra kas kita negu nusikaltimas. Jei dėl vieno žmogaus nusikaltimo turėjo mirti daugelis, tai dar labiau Dievo malonė ir vieno žmogaus, Jėzaus Kristaus, malonės dovana su kaupu atiteko daugybei“ (Rom 5, 15). Apaštalo teigimu, Dievo akivaizdoje negalima sakyti, kad mes savo jėgomis esame gavę malonę ar jos nusipelnėme tik išskirtinai savo pačių gerais darbais. Visi žmonės yra Dievo „įvaikiai“ / „įsūniai“ per malonę, t. y. per Šventąją Dvasią. Dievo Sūnus pagal prigimtį tėra vienas Jėzus Kristus. Todėl tikėjimas šioje žemėje krikščionims reiškiasi per meilę. „Dvasios vaisius yra meilė, džiaugsmas, ramybė, kantrybė, malonumas, gerumas, ištikimybė“ (Gal 5, 22). „Kas yra Kristuje, tas yra naujas kūrinys. Kas buvo sena, praėjo, štai atsirado nauja“ (2 Kor 5, 17) (plg. Fee, 1999, p. 476–479). Malonė suvokiama kaip bendrystė su Dievu per Jėzų Kristų. Malonės Dievas yra Trejybės Dievas. Jis kreipiasi besąlygiškai į visus žmones, kurie nepajėgūs išsigelbėti iš savo beviltiškos padėties, nes ir visuotinis įstatymas (žmogaus sąžinė), ir Dievo per Mozę duotas įstatymas (Dešimt Dievo įsakymų) atskleidė, kad žmogus yra trapus, jam reikia gailestingumo, jis yra nuodėmingas (turi paveldėtą gimtąją Adomo ir Ievos nuodėmę), todėl ypač reikalingas išganymo. Malonės dėka esame pašaukti šventumui, naujam gyvenimui, Šventosios Dvasios dėka pašaukti vieni kitiems būti broliais ir seserimis (plg. Molinaro, 2002, p. 582–853). „Biblijoje, net jeigu ir visi žmonės yra skirti malonei, vis dėlto kai kurie asmenys buvo iš anksto Aukščiausiojo valia paskirti šiai ypatingai Dievo dovanai. Tokie buvo Mergelė Marija (plg. Lk 1, 28.30), Jėzus (plg. Lk 2, 40.52) ir Paulius (plg. Rm 1, 5; 12, 3; 1 Kor 3, 10; 15, 10)“ (Fitzgerald, 2010, p. 657).

2. Gnosticizmas ir manichėjai

Ankstyvosios bažnyčios pagrindinė mintis, kalbant apie išganymą, buvo tokia: Dievas per Jėzaus Kristaus įsikūnijimą tapo žmogumi, kad žmogus būtų sudievinatas, t. y. pašauktas dalyvauti Dievo Trejybės gyvenime. Šią min-

tį ypač plėtojo Atanazijus ir Irenėjus. Pastarasis rašo: „Mūsų Viešpats Jėzus Kristus, kuris paskutiniaisiais laikais tapo žmogumi tarp žmonių, idant sujungtų pabaigą su pradžia, tai yra žmogų su Dievu“ (Bažnyčios tėvai, 2003, p. 254). Jiems Dievo išganomasis veikimas žmonijos labai prasideda su pasaulio sukūrimu, savo viršūnę pasiekia Kristaus įsikūnijimu žemėje, tada prasideda Bažnyčios laikas, Šventajai Dvasiai atsiuntus dovanas, – Sekminės, kai Dievas pasilieka pasaulyje per Šventąją Dvasią. Žmogus, šiame gyvenime švęsdamas sakramentus, melddamasis, darydamas gerus meilės darbus sielai ir kūnui, gauna pašvenčiamąją malonę. Visiškai išganymas bus įgyvendintas jau amžinybėje, pasaulio pabaigoje, už laiko ir erdvės ribų, antrojo Kristaus sugrįžimo metu.

Žmogus buvo sukurtas pagal Dievo paveikslą ir panašumą. Nuodėmė nevisiškai sugriovė tą paveikslą, tik pažeidė ir tik vienas Dievas gali vėl jį atkurti. Todėl ankstyvieji Bažnyčios tėvai Dievo išganymą supranta kaip vieną nepertraukiamą veikimą. Irenėjus pastebi: „O naujaisiais laikais, atėjus laiko pilnatvei, žodis pats per save numazgojo Siono dukterų nešvarumus, savo rankomis nuplaudamas kojas mokiniams, tai reiškia – galutinai Dievą paveldinčiai žmonių giminei, idant, kaip pradžioje per pirmuosius žmones visi buvome atiduoti į vergiją tapdami mirties skolininkais, taip ir pastaraisiais laikais per dabarties žmones, visi, kurie nuo pradžios buvo mokiniai, nuskaistinti ir apiplauti nuo to, kas priklauso mirčiai, ateitį į Dievo gyvenimą“ (Bažnyčios tėvai, 2003, p. 257). Idealus Dievo paveikslas yra Dievo *Logos* (Kristus), kuris tapo žmogumi, kad visiškai atstovautų savyje žmogaus panašumui su Dievu. Būti krikščioniu ir įspausti į save Kristaus paveikslą (atvaizdą) reiškia priimti išganymą, įvykusį Kristaus įsikūnijimu ir, sekant Kristų, leisti sau supanašėti su Juo.

Prieš pradėdant kalbėti apie šv. Augustino ir Pelagijaus controversiją, trumpai reikėtų užsiminti apie gnostikus ir manichėjus, kurie gyveno pirmaisiais amžiais, jų doktrinos turėjo įtakos tolesniam krikščioniškos malonės suvokimui. Bažnyčios tėvai kaip pirmąjį gnostiką mini Simoną iš Samarijos, kuris kaip ano meto burtininkas pasirodo Apaštalų darbų knygos 8-ajame skyriuje. „Mieste buvo vienas žmogus, vardu Simonas, jis vertėsi žyniavimu, stebindamas Samarijos gyventojus ir girdamasis esąs nepaprastas. Ir visi – nuo mažo iki didelio – prie jo šliejosi ir sakė: „Jis yra Dievo galybė, vadinama „Didžioji“. Žmonės prie jo šliejosi, nes per ilgesnį laiką buvo apsukęs jiems galvas savo keriais. Bet, patikėję Pilypu, skelbiančiu gerąją Dievo ka-

ralystės naujieną ir Jėzaus vardą, ėmė krikštytis vyrai ir moterys. Simonas taip pat įtikėjo ir pasikrikštijęs visur sekiojo Pilypą. Jis buvo apstulbintas, matydamas nepaprastus ženklus ir didžius stebuklus, kurie dėjosi po jo akių“ (Apd 8, 9–13). Jis skelbėsi esąs magas, savo gyvenimo draugę vadino Elenos iš Trojos įsikūnijimu ir visiems savo sekėjams teigė, kad suteiks nemirtingumą. Jo mokinys Menandras iš Samarijos vėliau – I amžiuje mokė Antiochijoje. Jis skelbė: kas tik įtikės, nemirs. Tačiau jiems mirus, šis judėjimas nuslopo (plg. Yamauchi, 1999, p. 819).

Dualistinis gnostikų judėjimas buvo didelis iššūkis krikščionybei beveik iki pat III–IV mūsų eros amžių. Šis judėjimas supriešino Dievo antgamtinį pasaulį su šiuo materialiuoju, dvasią – su kūnu, apskritai tai, kas dvasiška, su materija. Gnostikų judėjimas materialų pasaulį suprato kaip blogio šaltinį. Gnostikai tvirtino, kad išganymas turi būti suprantamas kaip išsilaisvinimas iš materijos, kūnas nebus išgelbėtas ir nebus mirusiųjų prisikėlimo. Jiems nelabai tebuvo svarbi žmogaus etika ir moralė. Išsigelbėjimą lemia žmogaus dieviškų ir dvasiškų tiesų pažinimas, taigi geri darbai ir tikėjimas žmogaus išganymo procese nevaicina jokio vaidmens. Žymiausias gnostikas ir šio mokyto atstovas buvo Valentinas, apie 140-uosius metus mokęs ir gyvenęs Romoje. Krikščionys buvo priversti įrodinėti materijos gerumą, kaip Dievo pirmąją kūrybos vaisių. Taip pat ir žmogaus valios gerumą, jo pajėgumą daryti gera. Bažnyčios tėvams materija nebuvo absoliutus blogis, greičiau tą blogį sleidė „sugedusi“ žmogaus valia, nupuolus pirmiesiems tėvams. Gnostikai mokė, kad Dievas savo Sūnų Kristų siuntė ne tiek medžiagine prasme įsikūnijant, o tiesiog atnešė išganymą per tiesos, kuri yra dvasinė, pažinimą. Jie neigė, kad Kristus, dieviškasis Trejybės asmuo, kentėjo ar buvo įsikūnijęs fiziškai. Neigė ir kūno prisikėlimą (plg. Yamauchi, 1999, p. 821). Labai panašiai mąstė manichėjai, religinė sekta, veikusi III amžiaus pradžioje Persijoje, vėliau – ir beveik visoje Mažosioje Azijoje. Ir jie pasaulį suvokė dualistiškai: lyg apokaliptinę kovą tarp gėrio ir blogio. Kūnas ir apskritai materija atstovautų blogiui, o dvasia – gėriui. Šie du pradai niekada labai dariniai nesąveikaus. Žmogaus išganymą lemia jo paties pastangos išsivaduoti iš materialaus kūno ir tarsi „nušvisti“ naujam gyvenimui. Jo gyvenimo uždavinys – išvaduoti savąjį „aš“ iš pragaištingo materialaus kūno, kuris buvo suvokiamas kaip demoniško pasaulio kūrinys. Išvaduoti galima susilaikant nuo lytinių santykių, periodiškai pasninkaujant, būnant vegetaru ir pan.

G. L. Mulleris pastebi, kad tuo laikotarpiu vienas iš Bažnyčios tėvų Tertulianas pirmasis pradeda atskirti žmogiškąją „prigimtį“ ir veikiančią Dievo „malonę“. Tos dvi kategorijos ilgainiui tapo teologinių ginčų objektu. Tertulianas siekė įrodyti, kad žmogaus prigimtis yra gera pati savaime. Adomui nupuolus blogis „įėjo“ į žmogų, bet taip stipriai, kad nuopuolis taptų jo prigimtimi, nepaveikė, greičiau tapo „antrąja“ – nuodėminga žmogaus būseną. Jis klausė, kodėl žmogus kaltas dėl Adomo ir Ievos nuopuolio pasekmių? Kaip prigimtis ir kaltė susijusios tarpusavyje? Po nuopuolio žmogaus situacija Dievo atžvilgiu keičiasi. Nupuolęs žmogus dalyvauja išganomajame Dievo darbe per Krikštą panaikinus jo gimtąją nuodėmę, taigi atsiranda naujas malonės supratimas, kaip skirtingas nei prigimtis elementas, kuris įgalina naują bendrystę su Viešpačiu. Taigi dieviškoji malonė sklinda „iš šalies“ / „iš išorės“, gydydama nuodėmingą žmogų, tai dovana jam, nes duodama veltui, žmogui esant nevertam, nenusipelnusiam (plg. Muller, 1999, p. 956). Beje, tas pats Tertulianas Dievo ir žmogaus santykį suvokė grynai kaip teisinį dalyką. Religija jam buvo lyg dieviškasis įstatymas. Jėzaus Kristaus dėka žmogus teisiškai užmezga naują santykį su Viešpačiu, jau nuteisintas ir gaunąs malonę po Adomo nuopuolio vadintis Dievo įsūniu (plg. Petra, 2002, p. 741).

3. Kontroversija tarp šv. Augustino ir Pelagijaus

Vakarų Bažnyčioje, skirtingai nei Rytų krikščioniškojoje teologijoje, malonės veikimas suvoktas labiau juridiskai, kaip teisingo santykio su Dievu grąžinimas. Todėl akcentuojama, kad malonė teikiama individui, ne visai bendruomenei. Tuo tarpu Rytų teologijoje dieviškoji malonė suvokta kaip neatskiriama visos išganymo istorijos dalis. Vakarų Bažnyčiai tiktų posakis „sekti Kristų“, o Rytų Bažnyčiai – „būti Kristuje“¹. Šventasis Augustinas seka Vakarų Bažnyčios tradicija: nagrinėja šią temą iš antropologijos pers-

¹ Verta šiek tiek užsiminti apie bene žymiausią Viduramžių graikų ortodoksų teologą G. Palamas (1296–1359) ir jo doktriną apie Dievo esmę (gr. *ousia*), kuri žmogaus protui nepažini, bet veikia išorinį pasaulį per vadinamąsias „energijas“ (gr. *energies*). Šio autoriaus teigimu, Dievo esmė žmogaus protui visiškai nepažįstama ir nepasiekiamą – transcendentinė, pažįstamos tik tos „Dievo energijos“, t. y. jo veikimas istorijoje: visatos sukūrimas, Kristaus įsikūnijimas, veikimas sakramentuose. Todėl dieviškoji malonė yra būtent šis jo veikimas išorėje. Per jas žmogus pažįsta, kad yra didžiulis skirtumas tarp Dievo ir kūrinijos (plg. Spiteris, 1996).

pektyvos. Panašiai ir Pelagijus. Abu to meto mąstytojai analizuoja klausimą, kaip malonė veikia žmoguje ir kokias pasekmes lemia, kaip laiduoja amžinąjį išganymą.

Pelagijus buvo vienuolis iš Airijos, vienintelis iš Didžiosios Britanijos salų III–IV amžių sandūroje dirbęs ir mokęs Romoje. Jis turėjo ir savo sekėjų – Efezo kunigą Celestijų, vėliau Eklano vyskupą Giulijaną, kurie gyveno IV–V amžiais. Pelagijus nebuvo sistemingas mąstytojas ar kokių filosofinių mokyklų įkūrėjas, tiesiog aktyvus ir uolus krikščionis, labai klaidingai supratęs Biblijos teiginius apie išganymą. Pelagijus buvo asketikos mokytojas ir dvasios vadovas. Mirė 418 m. pradžioje. Visas pelagijonų judėjimas buvo nukreiptas prieš manicheizmą, prieš jų doktriną, kuri pabrėžė žmogaus likimo fatališkumą amžinybės atžvilgiu. Nenorėjo sutikti su nuomone, kad visas žmogaus gyvenime yra determinuota, t. y. iš anksto nuspręsta, kas bus išganytas, o kas ne. Anot Pelagijaus, žmogus nėra ir negali būti iš anksto nulemtas išganymui ar prapulčiai, nes gali savo laisva valia būti geras, t. y. be atgamtinės malonės pats savo valios pastangomis pasiekti amžinąjį išganymą. Savo prigimtimi žmogus pats savaime nėra nulemtas (determinuotas) nei į gerį, nei į blogį, bet kviečiamas daryti gera, tai įmanoma pasitelkus vien natūralias, t. y. paprastas, žmogiškas priemones: malda, pasninką, blogio atsižadėjimą, kūno tramdymą ir kt. Taigi Pelagijus ir jo sekėjai mokė, kad žmogus gali pasiekti išganymą be atgamtinių jėgų pagalbos, vien natūraliomis priemonėmis. Pelagijus malonę suprantą kaip Dievo siekį išganyti visus ir sugrąžinti žmogui „Dievo paveikslą“, kurį jis prarado su gimtąja nuodėme. Tas „dieviško paveikslo“ grąžinimas yra dieviškoji auklyba (plg. Petra, 2002, p. 741). Pelagijus ir jo sekėjai neigė mintį, kad gimtoji nuodėmė lėmė tai, jog žmogus morališkai yra visiškai pasimetęs, negali daryti gerų darbų pats savaime. Gerumo daigai, pelagijonų teigimu, žmoguje nėra visiškai sunaikinti. „Adomo ir Ievos nuodėmė“ perduodama iš kartos į kartą ne gimstant, bet matant blogą žmonių pavyzdį, kitaip tariant, atkartojant ar imituojant blogį: perduodu jį kitiems savo paties blogu pavyzdžiu. Išganymo procese Dievui priklauso iniciatyva, o žmogus savo protu ir valia gali į tą kvietimą atsiliepti, būtent dėl to ir reikia Kristaus, kad grąžintų pirmąją žmogaus nekaltumą ir padėtų jam apsispręsti.

Protestantų pastorius H. Borneris išskyrė šias Pelagijaus ir jo šalininkų raštuose pateiktas idėjas:

- malonė, kurią Dievas dovanoja per Kristų, ypač aiškiai matoma Jėzuje, į kurį lygiuotis turi jo sekėjai;
- Adomo nuodėmė yra jo asmeninė kaltė, galėjusi turėti neigiamų padarinių visai žmonijai kaip nepaklusnumo pavyzdys. Laisva kiekvieno valia lieka nepaveikta. „Gimtoji nuodėmė“, kaip pirminė, visiems krintanti kaltė, atmetama. Panašūs teiginiai, Pelagijaus nuomone, yra tik kai kurių žmonių išsisukinėjimas, nes jie „negalį“ pasipriešinti nuodėmei. Toks išsisukinėjimas neleistinas, būtinos reformos;
- žmogui suteikta laisva valia, kuri leidžia jam: atskirti gėrį nuo blogio ir pasirinkti gėrį, Dievo įsakymus su Dievo pagalba vykdyti be jokių išlygų. „Išsilaisvink nuo visų suvaržymų ir pagundų, kurios užkraunamos tau iš išorės, – pasakytų Pelagijaus šalininkas, – skatink gėrį savyje ir gerais darbais leisk jam išsiskleisti“;
- galima gyventi nenusidedant: turime to norėti ir esame atsakingi už šio siekio įgyvendinimą. Šv. Augustinas visiškai pritaria pelagijonų siekiui nesuteikti jokios dingsties nusidėti. Bet jų pažiūrų be prieštaravimų nepriima. Šventojo Rašto studijos ir asmeninė gyvenimo istorija jam atskleidė, kad žmogaus valia nelaisva priimti kokį nors sprendimą;
- Adomo nuodėmė nėra vien jo asmeninė kaltė, ji veikia visą kūriniųją. Gimtoji nuodėmė yra tikrovė ir kaip neigiamas „užtaisas“ veikia kiekvieną žmogų, tai jis ir atskleidžia konkrečiais klaidingais veiksmais, už kuriuos yra atsakingas;
- žmogus skatinamas vengti nuodėmės, tačiau žemėje nenusidėti neįmanoma. Tikroji problema yra ne tai, kas žmogų veikia iš išorės, bet tai, kas glūdi jo viduje (Mt 15, 19; plg. Rom 7);
- nei žmogaus noras, nei jo pastangos ar gebėjimai nėra lemiamas gyvenimo kelio veiksnys, vien tik beribė Dievo malonė (Borner, 1998).

Todėl pelagijono sekėjai vengė krikštyti naujagimius, teigdami, kad Krikšto sakramento malonė vargu ar veikia prigimtį, ji tik padeda suaugusiam žmogui vėliau apsispręsti už gėrį ar blogį. Taip jie dar kartą patvirtino savo mokymą, kad žmogus savo laisva valia (lot. *liberum arbitrium*) gali išpildyti dieviškąjį įstatymą.

Tuo tarpu šv. Augustinas (354–430 m.) remiasi apaštalo Pauliaus minimi ir evangelisto Jono teologija. Jų teigimu, žmogus „Adomui nupuolus“

visiškai prarado galimybę išsigelbėti tik savo paties jėgomis, tik natūraliomis priemonėmis (pvz., gerais darbais, maldomis, pasninkais, dorovingu gyvenimu ir pan.): jis nebepajėgus vien tik prigimtinėmis savo paties jėgomis mylėti Dievą, yra dvasiškai miręs, tas galingas mirties viešpatavimas apsieiškia ir kūniškai. Savo garsioje knygoje „Dievo miestas“ šv. Augustinas, polemizuodamas su pagoniška filosofija, teigia, kad „krikščionys, kurie ištikimai išpažįsta savo šventąjį katalikų tikėjimą, žino, kad fizinė mirtis žmogų ištiko nė dėl gamtos prigimties įstatymo, Dievas žmogui mirties nesukūrė. Ji atsirado dėl nuodėmės. Dievas, norėdamas nubausti nuodėmę, pasakė pirmajam žmogui, į kurį mes buvome įtraukti: „Žemė esi ir į žemę sugrįši“ (Agostino, 2006, p. 653). Remiantis šv. Augustinu, žmogus nėra laisvas pasirinkti gerį ar blogį, tik Dievo malone yra išganomas. Dieviškoji malonė čia suprantama kaip Dievo veikimas iš šalies (iš išorės), o tai yra Šventosios Dvasios dovanos žmogui, Biblijoje vadinamos charizmomis. Tokia šio šventojo pozicija, pavyzdžiui, matoma vaikų krikšto praktikoje. Būtent šiuo laikotarpiu, šv. Augustino veikiamą, Bažnyčia pradėjo krikštyti naujagimius. Jie nekalti, kad dėl Adomo nuopuolio tapo Dievo „pykčio“ subjektais ir neturi tiesės į amžinąjį gyvenimą. Nesąmoningas vaikas krikštijamas tikint, kad Dievo malonė veikia ne naujagimio protą ar valią, bet jo prigimtį, natūrą. Krikšto sakramentas panaikina gimtąją nuodėmę. Veikiančioji (kitaip aktualioji) malonė sudaro sąlygas žmogui tikėti, viltis ir mylėti. Žmogus neatsilieptų į išorinę Dievo dovaną, jeigu nebūtų kviečiamas iš vidaus. Taigi pirminis veiksmas / judesys visada, anot šv. Augustino, kyla iš Dievo, iš jo malonės. Dievo malonė iš vidaus nugali nuodėmingą žmogaus egoizmą ir taip jį išlaisvina. Nuodėmė iš kartos į kartą perduodama ne blogo elgesio pavyzdžiais, bet ontologiškai gimstant (plg. Hilberath, 1995, p. 22–23). Panašiai rašoma Vatikano II susirinkimo dokumente „Gaudium et Spes“: „Tai, ką mums atskleidžia Dievo apreiškimas, patvirtina patirtis. Juk, žvelgdamas į savo širdį, žmogus patiria esančią linkę ir į blogį, pasinėręs į daugelį piktybių, negalinčių kilti iš jo gerojo Kūrėjo. Dažnai atsisakydamas pripažinti Dievą savo pradžia, jis suardė deramą ryšį su savo galutiniu tikslu, o drauge ir visus santykius su pačiu savimi, su kitais žmonėmis bei visais kitais kūriniais“ (GS, nr. 13).

Šv. Augustinui visiškai laisva žmogaus valia neegzistuoja, kaip tvirtino Pelagijus. Viską daro Dievas: jeigu žmogus išsigelbsti, tai tik veikiant Dievo malonei. Šia proga tinka paminėti garsų šv. Augustino eschatologinį posakį – „prakeiktoji minia“ (lot. *massa damnata*): jis manė, kad išgelbėtųjų am-

žinybėje bus labai mažai, o pasmerktųjų bus labai daug, tie pasmerktieji ir yra ta „prakeiktoji minia“. Anot šv. Augustino, Dievas teikia malonių visiems, taip gali būti nugalėtas žmogaus bejėgiškumas. Kartu tvirtina, kad Dievo keliai, kaip konkrečiai Dievas mus išgano, nesuvokiami. Žmogus pats savaime nenusipelnęs gauti Dievo malonės. Malonė gaunama veltui. Šv. Augustinas pabrėžė ir Kristaus mirties bei prisikėlimo svarbą žmogui (plg. Agostino, 2006, p. 708–710).

Šv. Augustino mintys apie atgamtinę malonę:

1. Adomo mirtis yra jo nuodėmės pasekmė, todėl kūniška mirtis yra ne natūralus padarinys, o nuodėmės padarinys žmogui. Žmogus iš pradžių buvo nukreiptas į Dievą ir bendravo su juo „veidas į veidą“. Nusidėjėliu tapo savo laisvu valios aktu. To pasekmė – mirtis (pvz., pranašo Ezechielio knygoje [18, 20] sakoma: „Žmogus, kuris nusidėjo, turi mirti“).
2. Visi veiksmai, lemiantys išganyką, atliekami veikiant malonei. „Po pirmąpradės nuodėmės niekas negali išsigelbėti iš polinkio į blogį, tik tas, kuris gauna Dievo malonę“ (Agostino, 2006, p. 724).
3. Nuodėmė nėra vien tik paskiras žmogaus veiksmas, bet ir gimtosios nuodėmės pasekmė, t. y. žmogaus „viduje“, jo prigimtyje glūdi polinkis į blogį, geismingumą.
4. Išganymas yra tikra Dievo dovana, žmogui dovanojama veltui, Viešpats siekia išganyti visus žmones. Visi žmonės nusidėjo ir stokoja Dievo garbės, juos reikia atpirkti.
5. Žmogaus laisvė rinktis gėrį ar blogį neveiksminga, siekiant to tik natūraliomis priemonėmis, taigi, jeigu žmogus renkasi gėrį, tai tik su Dievo pagalba, žmoguje veikiant dieviškajai malonei. Žmogus po nuodėmės visiškai laisvos valios neprarado, bet ji taip nusilpo, kad tapo lengvai pažeidžiama, todėl be Dievo pagalbos, išreikštos Jėzuje Kristuje, jis vargu ar gali būti išganytas. Malonė yra Jėzaus Kristaus išganyimo nuopelnų vaisius ir veikia per Šventąją Dvasią. Kai kalbama apie dieviškąją malonę šv. Augustino raštuose ir vėliau krikščioniškoje teologijoje turima omenyje Jėzaus Kristaus malonė (plg. 2 Kor 9; 12, 9; Gal 1, 6).

Reikia pastebėti, kad šv. Augustino gana kategoriška samprata apie žmogaus nuopuolį, jo pasekmes ir dieviškosios malonės veikimą buvo veikiamą jo paties audringo gyvenimo patirties ir filosofinių-teologinių pažiūrų. Be to,

tai buvo atsakas į ano meto erezijas. Jis buvo tipiškas egzistencinės filosofijos atstovas, matė žmogų apgailėtinoje egzistencinėje situacijoje. Suvokė nuodėmę, kaip žmogaus sukilimą prieš dieviškąją tvarką, kuris griauna asmens psichinę ir kūnišką darną. Todėl žmogui būtinas atpirkimas, išgelbėjimas iš jo paties prigimtyje glūdinčio polinkio į blogį (plg. Muller, 1999, p. 959).

Išvados

Šv. Augustino ir Pelagijaus ginčas atskleidžia filosofines ir teologines ano meto diskusijas tiek apie patį Dievą, Kristaus įsikūnijimo vaisius, tiek apie žmogaus pirmąją nuodėmę, tos nuodėmės pasekmes žmonijai ir išganymo galimybes tikinčiajam. Anot šv. Augustino, tik Kristus malonė žmogų iš nusidėjėlio gali padaryti šventuoju ir nuteisintu Dievo bei žmonių akyse. Žmogaus tikėjimas į Dievą nėra vien tik natūralus jo proto ir valios aktas: jeigu tiki, tai jam yra suteikta malonė „iš išorės“, „iš dangaus“, tai reiškia, kad pats Dievas sužadino tokį tikėjimą, o žmogus atsiliepė į jį arba nesusidarė tam kliūčių. Jeigu žmogus gyvena pagal Dešimtį Dievo įsakymų ir nenusideda, tai taip pat yra ypatinga Viešpaties dovana, o ne tik žmogaus valios pastangų vaisius. Šv. Augustino apmąstymai pakeitė Katalikų Bažnyčios malonės sampratą, ji tapo „funkcionalesnė“: norint, kad žmogus būtų išganytas, būtina malonė, kaip tam tikras „instrumentas“, padedantis pelnyti dangų. Tikrieji malonės „instrumentai“ yra sakramentai, būtent per juos suteikiama tikinčiajam Dievo malonė. Ji suvokta individualistiškai, kaip labiau orientuota į pasirinkimą žmogų, asmenį, o ne į bendruomenę. Po šv. Augustino ir Pelagijaus diskusijos malonė ir Šventoji Dvasia pradėtos tapatinti. Šv. Augustinas paragino krikštyti mažus vaikus, tuo laikotarpiu Bažnyčios liturginėje sakramentinėje praktikoje pradėti krikštyti naujagimiai. Naujagimiai paveldi nuodėmę, todėl krikštas būtinas jų išganymui (panaikina gimtąją nuodėmę). „Kristaus malonė yra nenupeļnyta, Dievo teikiama dovana, kuria Šventoji Dvasia dieviškąjį gyvenimą įlieja į mūsų sielą, kad ją išgydytų iš nuodėmės ir pašventintų. Tai Krikštu gauta pašvenčiamoji, arba sudievinamoji, malonė. Mumyse ji yra pašventinimo šaltinis: „Taigi, kas yra Kristuje, tas yra naujas kūrinys. Kas buvo sena – praėjo, štai atsirado nauja. O visa tai iš Dievo, kuris mus per Kristų sutaikino su savimi“ (2 Kor 5, 17–18)“ (KBK, nr. 1999).

Katalikų Bažnyčia nepripažino Pelagijaus mokymo kaip teisingo, kartu mokė, kad ir šv. Augustino šiek tiek pesimistiška ir radikali samprata teologijoje turėjo būti patobulinta, pagilinta. Pagrindiniai dokumentai, nepripažinę Pelagijaus mokymo, buvo šie: Kartaginos susirinkimas (418 m.) (DS, nr. 225–230); *Indiculus* (V a.) (DS, nr. 238–249); *Aurasicanum* II arba Orandžo susirinkimas (529 m.) (DS, nr. 370–400) (plg. Muller, 1999, p. 963–965).

Sutrumpinimai

- DS – Hunermann, P. (Sud.) (2012). *Denzinger, Enchiridion Symbolorum definitionum et declarationum de rebus fidei et morum*. Bologna: Edizione Dehoniane.
- GS – „Gaudium et Spes“. Pastoracinė konstitucija apie Bažnyčią šiuolaikiniame pasaulyje. (2001). *Vatikano II susirinkimo nutarimai. Konstitucijos, deklaracijos, dekretai*. Vilnius: Aidai.
- JHWH – Izraelio Dievo vardo sutrumpinimas, tetragrama: „Aš Esu, kuris Esu“, Esantysis.
- KBK – *Katalikų Bažnyčios katekizmas*. (2012). Lietuvos Vyskupų Konferencija. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai.
- NT – Naujasis Testamentas. (2009). *Šventasis Raštas*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai.
- ST – Senasis Testamentas. (2009). *Šventasis Raštas*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai.

Literatūra

- Agostino. (2006). *La citta di Dio*. Roma: Citta Nuova.
- Bažnyčios tėvai*. (2003). Antologija. Vilnius: Aidai.
- Borner, H. (1998). Augustinas ir Pelagijus. *Prizmė 1*. Prieiga internete: http://www.prizme.lt/index.php?option=com_content&task=view&id=211 [žiūrėta 2015-10-27].
- Fee, G. D. (1999). Doni dello Spirito. *Dizionario di Paolo e delle sue lettere*. San Paolo, p. 474–487.
- Fitzgerald, J. T. (2010). Grazia. *Temi teologici della Bibbia*. San Paolo, p. 652–658.
- Hilberath, B. J. (1995). Dottrina della Grazia. *Nuovo corso di dogmatica*, Vol. 2. Brescia: Queriniana, p. 9–57.
- Hunermann, P. (Sud.) (2012). *Denzinger, Enchiridion Symbolorum definitionum et declarationum de rebus fidei et morum*. Bologna: Edizione Dehoniane.
- Yamauchi, E. M. (1999). Gnosi, Gnosticismo. *Dizionario di Paolo e delle sue lettere*. San Paolo, p. 818–824.
- Katalikų Bažnyčios katekizmas*. (2012). Lietuvos Vyskupų Konferencija. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai.
- Kselman, J. S. (1992). Grace, Old Testament. *The Anchor Bible Dictionary*, Vol. 2. New York: Doubleday, p. 1084–1086.

- Luter, Jr. A. B. (1999). *Grazia. Dizionario di Paolo e delle sue lettere*. San Paolo, p. 825–828.
- Molinaro, A. (2002). *Esistenza cristiana. Teologia*. San Paolo, p. 576–594.
- Muller, G. L. (1999). *Dogmatica cattolica*. San Paolo.
- Petra, B. (2002). *Grazia. Teologia*. San Paolo, p. 737–753.
- Shogren, G. S. (1992). *Grace. New Testament. The Anhor Bible Dictionary*, Vol. 2. New York: Doubleday, p. 1086–1088.
- Spiteris, Y. (1996). *Palamas: la grazia e l'esperienza. Gregorio palamas nella discussione teologica*. Roma: Lipa.
- Šventasis Raštas. (2009). Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai.
- Vatikano II susirinkimo nutarimai. *Konstitucijos, deklaracijos, dekretai*. (2001). Vilnius: Aidai.

THE CONCEPTION OF DIVINE GRACE IN ST. AUGUSTINE AND PELAGIUS TEACHING

Arvydas Ramonas

Summary

The Catholic Church's theology, especially after the Second Vatican Council, highlights the human vocation to participate in God's Trinitarian life. The Holy Trinity is understood as three divine persons of the Father, the Son and the Holy Spirit, loving relationship. Grace is not only an internal supernatural human incentive to do good work, but God's gift from on high, while calling to participate in the life of the Trinity. The faith is a gift of God given to man from heaven. For man remains responsible, and at the same time the freedom to respond to this invitation or not. The doctrine of divine grace is teaching about God's love, friendship, closeness, friendliness to humans. In the Holy Scripture, especially the Old Testament is no direct term, describing the divine grace as an example in New Testament *charis* – grace, but there are a number of other synonyms expressing the same idea. Particularly frequently used term was *hesed*, in Old Testament is found about 245 times. It shows the character of God, the deep respect of human attitude. This term was used to describe the essence of the Supreme transactions between God and Moses. In the New Testament the God of Israel – JHVH so favorable attitude towards people becomes Jesus Christ, the second person

of the Blessed Trinity. He proclaims in particular the God's kingdom, which is perceived as a grace, and Christ himself as the particular mediator. Grace together with the Gospel, is by far the main content of the proclamation of the early Church, understood as the Good News of God, which is revealed and the mediator is Jesus himself. During the first centuries of Christianity existed dualistic Gnostic heretics movement. He shattered the matter and the spirit world. Materiality was evil. Very similarly Manichean thinking, religious sect, which functioned at the beginning of the seventeenth century in Persia and later throughout most of Asia Minor. They understand the world as well as the dualistic sense, like the apocalyptic battle between good and evil. These two false philosophical currents make background for the theological dispute about divine grace between the Pelagius and St. Augustine. According to Pelagius person does not and cannot be pre-accommodated salvation or damnation because it can free their will to be good, that's means without supernatural grace itself of their faith efforts to achieve eternal salvation. The man in their human nature in itself does not automatically deterministic than to good or to evil, but is invited to do the good that is possible and simply naturally, usually only the human capital measures (prayer, fasting, vows evil, the body of the shrew, etc.). This means that Pelagius and his followers taught that man can reach salvation without supernatural help, simply natural remedies. For St. Augustine does not exist completely free will of man, as claimed by Pelagius. God does everything – if the person to be saved, it is only through God's grace. According to St. Augustine seems that God gives grace to all, and man's spiritual and physical impotency of existential life can be defeated. Says it incomprehensible ways of God, as God is the salvation of us individually. The man himself of no merit, or a pretext, be an honored to receive God's grace. Grace is received in vain. Augustine also emphasized Christ's death and resurrection to man. The dispute between St. Augustine and the Pelagius reveals the philosophical and theological discussions of that time both of the same God, the incarnation of Christ and of man's original sin, the sin's consequences for humanity and the salvation of the believer and for the whole Church. According to St. Augustine only the grace of Christ, the man of the sinner can make a saint. The Catholic Church is not recognized as a valid Pelagius teaching, but also taught that Augustine and quite pessimistic and radical concept of theology must to be improved, deepened.